

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

I

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ו (א) בשנת מורת המלך עזיהו ואראה את ההיכל : (ב) שרפים
 כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל : (ג) שרפים
 עמדים ממעל לו שש פנפים לשש פנפים לאחד בשמים יכסה
 פניו ובשמים יכסה רגליו ובשמים יעופף : (ג) וקרא זה אל זה
 ואמר קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות מלא כל הארץ כבודו :
 (ד) וינעו

ר ש י

ך (א) צננת מות • כשנטרע : ושוליו • כמו שולי המעיל תחתיתו ראיתיו
 יושב על כסאו בשמים ורגליו צהיכל הדום מרגלותיו צצית המקדש לדון על
 עזיהו שבא ליטול כתר כהונה : (ב) שרפים עומדים ממעל • בשמים : לו •
 לשמשו כן תירגס יונתן שמשין קדישין ברומא קדמוהי : בשמים יכסה פניו • שלא
 יביט לנר השכינה : ובשמים יכסה רגליו • לנגיעות שלא ירחא כל גופו לפני בוראו
 ובתחומא ראיתי כסוי הרגלים לפי שהם ככף רגל עגל שלא להזכיר לישראל עון
 העגל : ובשמים יעופף • ובתרין משמש : (ג) וקרא זה אל זה • נוטלין רשות זה
 מזה שלא יקדים האחד ויתחיל ויתחייב שריפה אלא אם כן פתחו כולם כאחד והיו
 שייסד ציונר אור קדושה כולם כאחד עונים וכו' • ומדרש אגדה מעשה מרכבה וכן
 תירגס ק"ק"ג פעמים כתרנונו : (ד) וינעו אמות הסיפים • חילות סיפי
 הם מוזות הפתח שנמדדין במידות אמות לגובה ולרוחב וכן מוזות ההיכל :
 מקול

מכלל יופי

מתקלה בהיותם צמים עתה יאכלו בהם מחים , או פירושו על דרך משל ורעו כבשים כדברם
 אור שרעו הכבשים והם העניים שהם חלשים כמנהגם רוצה לומר שיכלו הרשעים ואין עושק
 אותם ומרבות השמנים בעלי מוח והם העשירים שהיו עושקים העניים בתיהם שיהיו מרבות גרים
 יאכלו העניים שנתחמו מפניהם יבאו עתה לגור בהם ולאכול את חלקם : (יח) ובעבות
 העגלה , בכ"ף השמוש וכאכל העגלה ועבות שם לחבל היחיד בשקל שאור יאור בש"א במוכרת או
 צבמוך כמו מעשה עבות ולרבים עבותים או עבותות , והריק"ס פירש שהיא משלשה מיתרים או
 רצועות טריכ"א בלע"ז כפירוש וענף עץ עבות לדעת רבותינו ז"ל : (כד) כאבק , כלו קמון
 וגם הכ"ף : (כו) ונשא כס , ידוע ושרשו כסם , ועקר הענין מענין גבהות והתרוממות כי
 כוסא הנס הוא כוסאו גבוה שמתראה על כל בני הצבא ואחריו ילכו : (כז) ולא נתק ,
 מצנין נפעל , ופירושו התרת קשר המכעל : (כח) קשחותיו , קנזן מרובה קשת אם הוא
 שם או יהיה דג"ש ה"ן לתפארת : וגלגליו , אופן העגלה נקרא כן , והגימ"ל השני' בחיר"ק :
 (כט) ושאג , כתיב , ישאג קרי , והענין אחד : (ל) ונבט , הכו"ן שורש , והוא פועל
 עבר מהדג"ש נשקל אבד ושבר : צר ואור , פירשו בו שמש וירק , ובשרש אור פירש הירק
 והשמש ענין אורה , ויתכן לפירוש כמשמעו אויב כלומר קשך האויב הבא עליו , ואע"פ שנמלת
 קשך עמד הטעם הענין דבק עם נר : בעריפיה , מן יערף מוצתסת לדעת רבים , כלומר
 בהריסותי ובחרבותיה , ולפי דעתי בעריפיה כמו בשמיה רוצה לומר כי השמש והסהר תשבו לה
 בשמיה מרוב הנרה וכנה השמים עריפים על שם שיערפו טל כמו שאמ' עליה' אף שמו יערפו טל :

ישעיה ה

(ד) וַיִּנְעוּ אַמּוֹת הַסְּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרָא וְהַבֵּית יִמְלֵא עֵשֶׁן : (ה)
 וַאֲמַר אֲזוּי לִי כִי נִדְמִיתִי כִי אִישׁ טָמֵא שְׁפָתַיִם אֲנֹכִי וּבַחוּךְ עִם
 טָמֵא שְׁפָתַיִם אֲנֹכִי יֵשֵׁב כִּי אֵת הַמֶּלֶךְ יִהְיֶה צְבֹאוֹת רָאוּ עֵינָי :
 (ו) וַיַּעַף אֱלֹהֵי אַחֵר מִן הַשָּׁרְפִים וּבִדְרוּ רִצְפָה בְּמִלְקָחִים לְקַח
 מֵעַל הַמְּזֻבָּת : (ז) וַיַּגַּע עַל פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נֹגַע זֶה עַל שְׁפָתַי
 וְסַר עֹנֶקְךָ וְחַטָּאתְךָ הִכְפָּר : (ח) וַאֲשַׁמַּע אֵת קוֹל אֲדֹנָי אֹמֵר
 אֵת מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יִלְךְ לִנְגֹי וַאֲמַר הִנְנִי שְׁלַחְנִי : (ט) וַיֹּאמֶר לְךָ
 וַאֲמַרְתָּ לָּעַם הַזֶּה שְׁמַעוּ שְׁמַעוּ וְרֵאוּ וְרֵאוּ וְרֵאוּ וְאֵל תִּדְרְעוּ :
 (י) הַשְּׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנוֹ הַכֶּבֶד וְעֵינָיו הַשֹּׁעַ פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו
 וּבְאָזְנוֹ

ר ש י

מקול הקורא • מקול המלאכים הקוראים הוא היה יום הרעש שנאמר בו ונכתם
 כאשר נסתם מפני הרעש זימו עזיבו בו זיוס עמד עזיבו להקטיר בהיכל רעשו
 שמים לשרפו לומר דינו בשריפה כמו שנאמר ותהכל את החמשים ומאתים איש
 וזהו שקראם שרפים שזאו לשורפו רעסה הארץ לזולעו כסזורה דינו ליזלע כקרח
 שערער על הכהונה יתה בת קול ואמרה זכרון לפני ישראל וגומר ולא יהיה עוד
 אדם האעורר על הכהונה כקרח צבליעה וכעתה בשריפה חלל כאשר דבר ה'
 ציד משה צסנה הנח נח ידך בחיקך והוסיף מפורעת כשגף חף כאן נרעת פורחת
 צונחו : והבית ימלא עשן • היה נמלא עשן : (ה) כי נדמית • הריני מת שלא
 הייתי כדי שארחה פני השכינה ודוגמתו מנינו צנוח מות נמות כי אלהים רחינו :
 נדמתי • כמו כי נדמה כל עם כנען : טמא שפתיים • דמגועל צחוצין : (ו)
 רצפה • גחלת וכן עוגת רצפים כמו עוגת רשפים ונאמרו צישיע וצחליו צל"די
 רצפה מפני שאמרו דילטורה על ישראל זה קראם עם טמא שפתיים וזה אמר כי עזבו
 צריתך אמר הקב"ה למלאך רגון פה שאמר דילטוריה על בני : צמלקחים • צצבת :
 לקח מעל המזבח • שבעזרה קבל הדבור מפי הקב"ה מכסאו צממים שהיה מכוון
 כנגד המזבח שבהיכל : (ז) ויגע על פי וגומר וסר עונך • זה ליסרך לכפר עונך
 שחירפת את ישראל וגדול כמו שהמלאך ירא לקחתה כי אם צמלקחים והגיעה על
 שפת הנביא ולא הוזק בתנחומא וזה שאמר פי רצ מחור מחנהו או מלאכים ועמומים
 מהם עושי דברו הם הנביאים ויוגתן תירגם וצידו רצפה וצפומיה מולל ולשון
 רצפה דבר הרגוף צפה וצלשון : (ח) את מי אשלח • להוכיח את ישראל שלחתי
 את עמום והיו קורין אותו פסילום לפי שהיה כד לשון והוא נתנבא שנחיס לפני
 הרעש והיו ישראל אומרים הניח הקב"ה את העולם והשרה שכינתו על הדין קטיע
 צישגף וכו' בדליתא צפסיקתא : (ט) שמעו שמעו • אני אומר לכם שמעו שמעו
 ואתם

(ד) דיא ווילען דער האַללע ערבעכטען אָב דער שטיממע דער רופֿענדען, דער טעמ
 פעל וואָרדע פֿאַלל רויכס: (ה) אונד איך שפּראַך: וועהע מיר! איך פֿערגעהע! איין
 מאָן ענטווייהטער ליפּפען בין איך, לעבע אונטער פֿאַלק ענטווייהטער ליפּפען, אונד
 מיינע אויגען זאַהען דיא ערשיינונג דעם קעניגס, דעם עוויגען צבאֹות. (ו) דאָ
 פֿלאָג צו מיר דער שרפּים איינער, אין דער האַנד איינעגליהענדע קאַהלע, (ט) מיט
 איינר צאַנגע האַטטע ער פֿאַם אַפּפֿעראַלטאַרע ויאַגענאַממען), (ז) בעריהרטע דאָ
 מיט מיינען מונד, אונד שפּראַך: זאָ וויאָ דוּזע דיינע ליפּפע בעריהרט, איזט דיא
 זינדע דיר ענטטנאַממען, דיין פֿערגעהן פֿערוזענט. (ח) נון הערטע איך דיא
 שטיממע גאַטטעס ערשאַללען: ווען שיקקע איך? — ווער ווילל דער באַטע זיין? —
 אונד איך ערווידערטע: היר בין איך! שיקקע מיר! (ט) דאָ שפּראַך ער: זאָ גע
 הע היין, אונד זאַגע דעם פֿאַלקע: איהר האַרעכט אויף — אונד דענקט ניכט נאָך,
 איהר זעהט — אונד מערקט ניכט דרויף. (י) פֿערשטאַקט ויאַ דאָז הערקן זיזעס
 פֿאַלקעס דען, טויב דאָז אַהר, געבלענדעט דאָז אויג, דאָס עס יאָ ניכט זעזע,
 ניכט

ב א ו ר

(ד) אמות הספים • הספים הם מוזות השער, ואמות הם האילים, אשר על הספים
 מנית ומחון, שהם עשויים כמין כפה (געוועלכ), ונסמכו אמות אל הספים רונה לומר, כי
 האמות נעו עם הספים • (מדברי רד"ק) • ובל"א מתורגם כפי הענין וכפי הנאות בלשון
 ההיא • מקול הקורא • מלת קורא תאר לקול, ולכן באה בלשון יסוד, ולדעתן עזרא
 חסרה מלת המון • ימלא • עתיד תחת עבר, ורבים ככה • (ה) נדמיהו • נכרתי,
 כמו (הושע י"א) נדמה מלך ישראל • (רד"ק) • טמא שפתים • לפי דעתי, שהכניא גדל
 עם ישראל שהיו טמאים במעשה ובדבור, והנה למד מדבורם, והעד ויסרתי מלכת בדרך העם
 הזה (להלן ח' י"א) • על כן אמר ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב • (ראב"ע) • המלך
 ה' כבאות ראו עיני: אני טמא, כי כל גוף בשר טמא, ושפתי טמאים מלהזכיר כפי קדושת
 האל, כל שכן שאני שוכן בתוך עם טמא שפתים, כמו שכאמר עליהם (להלן ט' ט"ז) וכל פה
 דבר כבלה, ואיך אני ראוי לכל זה הכבוד לפיכך אני ירא אמות מהמראה הזאת שראיתי,
 והקול הזה בעבורי נהיה, לכלותי ולאנדני מן העולם, לפי שנסתכלתי בכבוד, ואני בשר
 ודם טמא • (מדברי רד"ק) • (ו) רצפה • נחלת, כמו ענת רכבים (נלכיס ח' י"ט) •
 במלקחים • כדרך בן אדם • (ז' עזרא) • (ח) ואשמע וכו' • מזה הפסוק אמרו, כי
 זה היה תחלת נבואתו, וכבר פירשנו הענין נפתחת הספר • (רד"ק) • לנו • חומר לסרפים,
 על כן מלת לנו • (בן עזרא) • הנני שלחני • אחרי שטהרו שפתי אני ראוי להיות שליח,
 ולא הייתי כן בימים הראשונים • (מדברי הנ"ל) • (ט) שמעו שמוע וכו' • כלומר אקרי
 שאתם שומעים דבור אשר דבור מתוכחתי וראיתם ראיה אשר ראיה ממעשי ונפלאותי, וככל
 זאת אינכם שמים לב עליו, הנני גזר עליכם, שילך לב העם הזה הלך והשמין, ואזניו הלוך
 והכבד, עד שנתמלא סאתו • (החכם המנאר בהפטרות), (י) ועיניו השע • כענין
 שכאמר (להלן מ"ד ט"ז) כי עק מראות עיניהם ותרגום ועק את הנתי (ויקרא י"ד) וישוע ית
 ביתא

ר ש י

ואתם איך אתם נותנים לב להבין וראו ניסים שעשיתי לכם ואינכם נותנים לב
 לדעת אותי: (י) השמן לב העם הזה • כמו והכבד את לבו לשון הלך פעול
 לבם

תרגום אשכנזי

גיטת הערע, אים הערצען נאכדענקע, רייענד ווידערקעהרע אונד גענעזע. (יא) דא
 זאגטע איך: וויא לאנגע נאך? א עוויגער! אונד ער ערווידערטע: ביו ערע זינד
 דיא שטערטע פאן איינוואנהערן, דיא הייזער מענשענלעער, דאן גאנצע לאנד איינ-
 זאם אונד וויסטע; (יב) ביו דער עוויגע דיא מענשען ענטפערנט, אונד דער פער-
 לאסנען פיל זינד אים לאנדע. (יג) דער צעהענטע טהייל בלייבט — ענדליך ווירד
 אויך ער פערניכטעט — אבער וויא פריה אונד שפעטאיינע דיא בלעטטער אב-
 ווערפען, אונד דער שטאם בלייבט: זא דויערט איהר שטאם, דיא הייליגע נאכ-
 קאממענשאפט! —

(א) צור

ב א ו ר

ביתא, כאלוטקו על העין, כדי שלא יראו. (רד"ק) • ורפא • רפואת הנפש, והיא
 הסליחה, וכן כתוב (תהלות מ"א): רפאה נפשי כי חטאתי לך. (הכ"ל) • (יא) עד
 מתי • יהיו מקשים לבנם, ואינם רוצים לשמוע תוכחות. (מדברי הכ"ל) • אשר • אמר אשר
 ואמר אם שפירוש כי, כפל הענין במלות שונות, כמנהג הלשון לחזק הענין. (מהכ"ל) • אם •
 עין נמעלה מזה (ד' ד') • (יב) ורחק ה' את האדם • ורחקס ויוליכס אל ארץ רחוקה •
 (ר' אברהם בן עזרא) • ורבה העוובה • שהארץ תעזב מהם, וכך הלשון, ירבו מקומות
 עזובים בקרב הארץ. (רש"י) • (יג) עשיריה • מד מן עשרה • (הכשדי) • לבער •
 ענין כליון, כמו (מלכים א' י"ד) כאשר יבער הנבל • (רד"ק) • כאלה ובאלון וגו' • כבוטמא
 וכבלישא, דבמתר טרפוהי דמין ליבשין, ועד כען אינון רטיבין, לקיימא מנהון זרעא: כך
 גלותא דישאל יתכנסין ויתבון לחרעהון, ארזי זרעא דקודשא נכנתהון. (הכשדי) • בשלכת •
 בעת החורף, שהילנות משליכים את עליהם • מצברה • פירוש מנחת כמו מטע, כתרגום
 ויטע ונליב • (מדברי רד"ק) • וכנוי הנקבה שב על עשיריה, הנזכרת בראש המקרא •
 (א) ויהי

ר ש י

לכם הולך הלוך והשמן אנגריי"שנט זלעז" (הוא אנגרעסא"נט Engresent.
 זל"א פעט מאכן, מעסטן) וחזינו הולכים הלוך והכבד משמוע: ועיניו השע •
 טחים כענין שנאמר כי טח מרחות עיניהם הטוח מתרגמינן דהיתשע: פן יראה
 בעיניו • נתנו לכם שלא ישמעו דברי נביאי שהם ירחים שמה ייטבו בעיניהם
 דבריו ויזינו זלכם וישובו אלי והיא רפואתם: (יא) עד מתי • יכזידו את לכם
 ולא ישמעו: ויחמר • ידעתי כי לא ישובו עד תבא פורענות עליהם וילכו בגולה
 ושאו עריהם מאין יושב: שאו תשאה • לשון גלמוד ויחין יושב: (יב) ורבה
 העוובה • שהארץ תעזב מהם וכך הלשון ירבו מקומות עזובים בקרב הארץ:
 (יג) ועוד בה עשיריה • גם אותה השחרית אשיב ידי עליה בנרוף אחר נירוף
 והיתה לבער עד שלא ישארו אלא נדיקים גמורים שישובו אלי בכל לבם: כאנון
 וכחלון • אשר בעת זמן שלכת שלהן שהן משליכין עליו שלהן בימי הסתיו שילוך
 אחר שילוך עד שאין נותר בה זולתי המנצת חף הם זרע הקודש הנמצאין בה עומדין
 בקדושתו הם יהיו לה למנצת • ד"א מנצתה גטיעתה לכך חני מכלה אותם שאני
 גטעתיים זרע קדש ויש פותרים שער שלכת היתה בירושלים כמו שאמור בעזרא
 והיו שם אלה וחלון נטועים:

(א) ויהי

ישעיה ו

כה

וּבְאָזְנוֹי יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין וְשֵׁב וּרְפָא לּוֹ : (יא) וְאָמַר עַד מָתַי
אֲדַרְגֵי וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאוּ עָרִים מֵאֵין יוֹשֵׁב וּבָתִּים מֵאֵין אָדָם
וְהָאֲדָרְמָה תִּשָּׂאָה שְׂמָמָה : (יב) וְרַחֵק יִהְיֶה אֶת הָאָדָם וּרְפָה
הָעֲזוּבָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ : (יג) וְעוֹד בְּהָ עֲשִׂירֶיהָ וְשָׁכָה וְהִיָּתָה לְבַעַר
כְּאֵלֶּה וּכְאֵלוֹן אֲשֶׁר בְּשַׁלְכָהּ מִצְבֹּת בָּם זָרַע קֹדֶשׁ מִצְבֹּתָהּ :

(א) ויהי

מכלל יופי

י (א) בשנת מית , פירושו רבותינו ז"ל בשנה שנצטרע וכן תרגם יונתן בשתא דאחננע
מלכא : ואראה את ה' , פירושו כבוד ה' וכן תרגם יונתן יקרא דה' , וכן נאמר על הכבוד
וירד ה' ותרגם גם כן אונקלוס ואתגלי יקרא דה' : ושוליו , שפתי הנגד התפתוחים יקראו
שולים ומה שאמר ישליו כמו שאמר השמים כסאי והארץ הדוס רגלי ויש מפרשים שולי הכסא ,
מלאים את ההיכל , כמו ממלאים וכן וכבוד ה' מלא את המשכן : (ב) ממעל לו , סמךלו :
וכן ועליו מטה מנחה וזכת עליו : יכסה פניו , עתיד במקום הזה , וכן ויועבו : (ג) מלא
כל הארץ , שם , ופירושו מה שהוא מלא הארץ עמי וזממ ודומם הוא כבודו של הקדוש ברוך הוא :
(ה) כי נדמתי , ענין כריתה כמו נדמה מלך ישראל והרי"קס פירש אותו ענין שתיקה כלומר
כשתקתי לא אוכל לדבר : טמא שפתיים אנכי , כספרו השני ענין טומאה , ויש מפרשים אותו
כמו ונטמאתם גם כלומר סתום שפתיים שלא אוכל לדבר כמו נטמיתו בעיניכם , כי את המלך ,
פירוש כבוד המלך , וכן תרגם יונתן ארית יקר שכינת מלך עלמא : (ו) ויעף אלי , פ"א
הפועל נקראת בקמץ חטף , ומכלל כספ"א הפעל אות גרונית תבא בפת"ח"ט וזה בא קמץ
להכדיל כינו וכן ויעף דוד שהם שני עיניו ויעף דוד ענין עיפות וזה ענין עופפות , ושניהם שרש
אחד : במלקחים , בסגו"ל המ"ס והכנת נקראת כן לפי שהיא ליקחת הדבר ונקרא בלשון
שיניס לפי שהוא שנים : (ז) ויגע , פועל יוצא , ופירושו המלאך הגיע הרצפה על פי : נגע
זה , בא לש בלשון זכר , כי טעם זה על האש : (ט) שמעו , וכן יראו , וכן השמן ציוו
כמשמען , והוא ענין מניעת התשובה לחוטא כשרבו פשעיו כמו שכתב הרמב"ם ז"ל , והרי"ק"ס
פירשם מקור רובה לומר שהם השמינו את לבם והכבדו אונם והשעו עיניהם שלא יראו ולא
יבינו , [ולי בזה פירוש אחר והוא שהקדוש ברוך נתן השכל באלם כדי שיצטר בטוב וימאס ברע ,
והנה ישראל היו משתמשים בשכלם לרע הפך המכוון עד שאמר ה' לנביא ואמרת לבם הזה שמעו
שמעו ולא תבינו וראו ראהו! תדעו , כלומר שיגזרו עליהם שיהיו טפשים בדעתם ובשכלם עד
שישמעו דבר אחד פעמים הרבה ולא יבינו אותו וכן יראו ראה פעם אחר פעם ולא ידעו אותו
הפך מה שהיו זכי הדעת להבין הדברים מלהשיגם בסקירה אחת , וכן השמן את לבם וגו' כדי
שלא יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבנו יבין רובה לומר שיהיו נספי הלב ככדי עין ואטומי און סכלים
וטפשים , ובזה אולי יסובו מדרכם וירפא להם כיון שאין משתמשים בחכמתם לטוב כי אס חכמים
המה להרע ולהטיב לא ידעו ל"ע] : ראו , נו"ן במקום ה"אלמ"ד הפועל : (י) השע ,
פת"ח באתנח , ושרשו שוע , ופירושו ענין שכינה שלא יראה ותרגם וטח את הבית ושוע ית ביתא
כאלו טחו על העין כדי שלא יראו : (יא) אם שאו , אם זה פירושו כי כמו ואם תקריב
מנחת בכורים שהוא כמו וכי תקריב וכן ואם יהי' היובל לבני ישראל וכי יהי' היובל וכן זה כאלו
אמר עד כי שאו ערים : שאו , עבר במקום עתיד , הוא ענין שממה וכן תשאה שממה : (יב)
את האדם , בא על קנת הכלל : העוובה , כלל הבית והשדות והכרמים העוובים והשוממים
מאין אדם , ויש אומרים שהוא שם נשקל מלובה כלומר העוובה שתעוב הארץ מהם רבה תהי'
כלומר זמן רב : (יג) עשוריה , תואר כולל כל המספר , ובפירושו שם נשקל תחתיה
רובה לומר כי עוד יהיו בה עשרה מלכים טרם הגלות כי בימי עזיהו נאמרה זאת